

A váróterem utasai

Majtényi Mihály

Igen, ez így van, most már belátom mindenfajta unszolásra, hogy a máról kell írni. A mai emberekről fokozottan, hogy ne mondjam: kizárólag; a máról és mai nyelven. S azokat a régi figurákat, akik agyamban és lelkemben oly nagy helyet szorítanak ki, tartósan szabadságolva — nyugdíjigényük teljes elismerésével —, ki kell úzni a semmibe. Menjenek: fel is út, le is út! (Legfeljebb tíz kiló személypoggyászt vihet magával mindegyik). Menjenek a kucsébrek, uradalmi gazdatisztek, bajszos fiákeresek és kövér kocsmárosok... ilyenek ne forduljanak többé elő. Menjenek az alkoholgőzzel, tört vágyaikkal az ismeretlenbe, mostantól legfeljebb egy tejcsarnokvezető fordulhat elő, tekintettel az alkohol elleni fokozott harcra, az is fehér köpenyben. Nem kellene többé a regényeimben, egy regény végcélja különben sem a happy endes házasság már, egy jó parti a szappangyáros lányával. Menjen ő is, a szappangyáros, lányával együtt a semmibe, úgysis balgaság volt a regényt házassággal befejezni, amikor a harc csak akkor kezdődik.

Mindig azt olvasom, hogy atomkorszak. Az atomkorszak költészete is legyen más. A hős — mondjuk — egy fiatal, szőke atomtudós, aki ifjú feleségével egy villaszerű házban él a kertvárosban (harmincévi kölcsönrel felépített saját házában), s ha arra járok, mindig belesek abba a kis álomházba: esténként neonfény szűrődik ki a csipkefüggönyös ablakon, és ahogy ropog a léptem a ház előterében a kavicson, arra gondolok, hogy ő, az atomtudós, most biztosan túlórázik... Otthon dolgozat, osztja az atomokat, kevéske honoráris munkát végez. A környék népe — akár csak magam — tisztelettel mered az ablakra, csak az öregek köhécselnek gyanakodva, hogy a nagy fény mögött talán mégis veszélyes a további atomosztás, de ezek megátalkodott öregek, akiket szintén szabadságolok majd a képzeletvilágomból: ők is mehetnek, tíz kilós csomaggal, a semmibe. A szolgálatba induló vasutasok, kistáskával a kezükben, azok még meg-

tűrhetők egyelőre — bár nem egészen korképesek —, de együtt kell működni velük, amíg a közlekedés nem ölt tömegesebb repülő jelleget, és ezek a repülővonalak átveszik a vicinális szolgálatot is... Addig maradjanak meg a vasutasok, csak igyekezni kell modernizálni őket, és főleg, hogy minél több verset olvassanak, mert ebben elég elmaradtak.

Szóval nagytakarítás a regény és álmomalakok augiászistállójában. S magában a stílusban is. Szaggatottabb, lihegő mondatok, több kibekezdés. Kár, hogy az élményanyag beszerzéséhez a sors nem mellékel megfelelő anyakönyvi kivonatot, amely a bizonyítvány tulajdonosát egyszerre húszévéssé varázsolja ismét... (Hopp, ez jó téma!) A mesebeli anyakönyv fölött megjelenik egy nagy kéz, áthúzza a születési évet, és újat ír bele, újabbat, jobb ízűt, ropogósat. És egy májusi hajnalon a posta — Par Avion jelzésű cédulácskával a borítékon — kikézbésíti az új kivonattal járó minden beneficiumot: éles hallást, jó szemet és fiatal izmokat. Ám azt hiszem, enélkül is megy majd a dolog, lévén a költői lélek olyan, hogy oszlás útján is képes szaporodni: fel lehet váltani, mint egy szaszt, öt huszasra. S van-e szebb érzés, mint megint kopogtatni friss kézirattal a szerkesztő ajtaján — pirulva, és ez a pirulás megfizethetetlen —, és várni remegve a szerkesztői üzeneteket.

Újrakezdeni, ez minden ember vágya, s a költő, az író újrakezdeheti. Csak ki kell tessékélni a régi utasokat lelkéből, és új alakokkal kell benépesíteni az alkotás nagy várótermét. És újra megtanulni, hogyha reggel a városba indulsz, milyen különösen csillognak a májusi napsütésben az ablakok. A reggelről kell írni sokat, a reggelről, a reggeli madárfüttyről, és ahogy ekkor — reggel — vidáman zakatolnak a kerekék... Igen, ilyen vágyakkal kell foglalkozni, újjászületni a májusi fényben és akkor... nekiülni a tiszta papírnak.

Mit is írnak a műbírálók, melyek az új kívánalmak? Boncolni és újrakezdeni mindent, aztán lelkes hittel újból összerakni az élet maltervárát... Vagy ez nem jó, nem helyes kifejezés, hiszen a mai korszak üveggel és vasbetonnal épít. Hát jó: üveggel és vasbetonnal. Csak meg kell vizsgálni, hogy lelkünk mélyén van-e elég törhetetlen üveg és traverz. Ha igen, eresszük rá a síkos padlóra a szavakat, képeket, alakokat. Igen, így kell ezt csinálni egy középkorú regényírónak is, aki ismeri a neorealizmust és a soksíki vetítést — itt egy szoba, ott egy szoba és mindenütt történjen valami... s ha a történés kissé ide-oda jár, a lélekből a szobába és fordítva — úgy izgalmas az! Forgószínpaddá kell átalakítani ezt az egész kurta életet, a poézis csak hálás lesz érte, mert a poézis az örök rotáció minden tájakon, minden színpadon alul és fölül... az életben, a lélekben és mindenütt.

Igen, én megértettem a kor szavát, mert meg akartam érteni; mert nekem is van fiam, aki legyint a régi alakjaimra, kiirtaná mind a bérkocsisokat, autóra ültetné őket, az atomdolgokért és ürrepülésért lelkesedik, amelyek lényegét már igyekezett tudományosan közelhozni hozzám. Ehhez azonban még egy kis haladékot kérek, (hogy mind megértsem), egyelőre magyarázza csak meg a villanycsengőt, mert még ezt sem értem eléggé, és ő szokta megjavítani. Na szóval májusban rátérünk az atomra is, és én sóhajjal és dobogó szívvel veszem majd a leckét, hogy megtudjam, miből is vagyok összetéve. Hogy aztán — ezzel a tudománnyal felszerelve — az atomkorszakot magát is merészebben és hitelesebben ábrázoljam, költői síkon.

Mert akarom — és ki nem akarja? — a merészebbet, a jobbat, ki nem akarja az újjászületést? Fene vigye a füstölgő öreg sparhertot, jöjjön a villanylúzhely, s ha a költői mű a rádióban és filmen újravirágzik, ki akarja, hogy csak vén salabaktereken, porosodó könyvespolcokon felelj-

tődjön el a neve és a műve, amikor pompásan illusztrált folyóiratokban, az éter hullámain, a ma kellős közepén, mai dolgok tőszomszédságában újjá tud születni?

Ezért határoztam el véglegesen, hogy szélnek eresztem a bajuzos bérkocsisokat, akik előbb a ló nyakán függő zabostarisznyát kénytelenek bevonni, és akkor gyújthatják csak be a lovat, hogy: gyí! Nem kellenek. A szappangyáros lánya ne legyen boldog az én regényem hőisével, menjen egyedül a semmibe! S áhitattal gondolok a fiatal bírálóra, aki majd felcsavarja töltőtollát — kissé maradi, hogy még azzal ír... hát nem jobb a gép — kérdem tőle. „Nem jut rá részlet” — mondja kissé szomorkásan, de én megbocsátok neki, és vigasztalom: majd jut arra is! Mondom, remegve várom, hogyan kezdi meg a rólam szóló mondatokat. Megérzi-e majd, hogy órákat vettem az újjászületésből, hogy a soraim közt felváltottam a hatvanat huszasokra, és most azok csobognak és bugyognak — mert a költészet az írás, az örök ifjúság — vajon megérzi-e? Vagy félrevezeti őt is földi porhüvelyem, amely — sajnos — felválthatatlan. Megérzi-e, hogy szélnek eresztettem, a várótermek örök népét, amely pedig úgy sóhajtja mind, úgy várja, hogy sorrakerüljön egy regény vagy novella lapjain...

Menjenek, igen, a kucséberék, a szappangyárosok és uradalmi tisztartók, és menjenek az öreg kocsmárosok is — keressenek más életrajzírókat maguknak. Menjen az öreg kocsmáros is, aki majd búsan visszanéz rám, mert ott viseli iszákjában — tíz kilós csomagja fenekén — ifjúkori kocsmaszámláimat.

